Ч. 165 (12.821). Львів, неділя 26. липня 1931. Pocztowa opłata uiszczona ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-28.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Страх перед рішенням...

Невдача льондонської конференції.

Львів, 24. липня 1931.

Триднеді наради відповідальних керманичів шости великодержав світа (Англії, Франції, Німеччини, Італії, Зєдинених Держав Півн. Америки й Японії) закінчилися повною невдачею. Під цим висловом треба розуміти факт, що ці провідні держави не здобулися на ніякий сміливий крок у напрямку рятування Німеччини перед катастрофою, дарма, що офіціяльно ствердили, що „запевнення фінансової рівноваги Німеччини лежить в інтересі цілого світа“. На ніщо не пригодиться оптимістичний тон остаточного комунікату, виданого в менті закінчення конференції і підписаного англійським премієром Мекдональдом, як її головою. Не обманять теж прилюдної опінії світа, так особливо чутливої на справи фінансової натури, заяви „вдоволення“ усіх без виїмку членів конференції, ані навіть заява нім. канцлера Брінінґа. Єдиними авторитетними коментарями вислідів льондонської конференції є депресія на льондонській і ню-йорській біржах, дальший упадок вартости німецької марки й німецьких паперів, відплив золота з Англійського Банку, відважно щирий і наскрізь песимістичний голос „Таймсу“ (про який ще скажемо) і — загострення політичної кризи в Німеччині.

Німці не здобули на конференціях у Парижі й Льондоні ані довготермінових кредитів ані навіть короткоречинцевих. Продовжено їм на три місяці недавній кредит 100 міліонів долярів, поручено загальниково, необовязуючо й без засобів екзекутиви „фінансовим інституціям ріжних країв“ не відкликувати з Німеччини поміщені в ній тепер короткотермінові кредити та покликано до життя комітет фаховців, який має виїхати до Німеччини прослідити її господарську здібність, щоби заопінієвати перед емісійними банками чужих держав справу дальшої кредитової акції. Ось і все. Правда, канцлер Брінінґ впевняє, що він навіть не сподівався дістати тепер якийсь довготерміновий міжнародній кредит, знаючи, що „в теперішній хвилині не можна осягнути порозуміння поміж Америкою, Францією і Анґлією, навіть коли залишити на боці справи політичної натури“. А всеж, він підкреслює з притиском, що „в найближчому часі німецькі кредити мусять бути за всяку ціну поширені“. Покищо, Німеччина пробує рятуватись власними силами, шляхом нових драконських декретів, зміряючи помалу, але послідовно і неминучо до декрету, яким віддавна вже погрожує німецька преса: офіціяльного проголошення мораторії супроти всіх закордонних вірителів! Нема ніякого сумніву, що коли Америка стоятиме далі на плятонічному становищі, що „німецька витревалість і відвага дозволить їм перетрівати хвилеві труднощі“; коли вона надалі не схоче зійти з засадничого становища воєнного вірителя Европи, обмежуючись до 1-річної мораторії; коли врешті Америка й Англія надалі будуть пасивно відноситися до спроб вимушення на Німеччині нових політичних уступок і узалежнювати від цієї справи власну поміч Німеччині — — ця остання буде примушена рятуватися відмовою сплачувати однаково борги супроти приватних закордонних вірителів, як теж платити воєнні репарації. Іншими словами: в цій чи іншій формі побідить гасло гітлерівців і настане період односторонного ломання постанов Версайського миру (на яких чейже спирається план Юнга) і експльоатаційно-капіталістичної системи побідників, жируючих на німецькій воєнній програній.

Як уже згадано, з великою статтею, яка ставить у весь зріст поваґу цієї проблеми, виступив льондонський „Таймс“. Траґедію конференції прецизує у наголовку: „Втрачена нагода“. Брінінґ вертає, мовляв, до Берліна з порожніми руками і нема теж потреби скривати розчарування, яке буде загальне у Вел. Британії з приводу мізерних вислідів зборів, які могли зробити так багато, бо довести світ до добробуту. І чільний анґлійський часопис скидає відповідальність на Францію й Америку, стверджуючи, що як довго Америка не хоче підняти дискусії на тему воєнних довгів, а Франція на тему німецьких відшкодувань, нема мови про трівке полагодження німецької господарської проблеми. На якийсь час, мовляв, удалося Франції і Америці відсунути суть проблеми, але довго не можна буде тікати від неї, тому, що за рік поворот до стану зперед мораторії Гувера не буде можливий. Таким робом залишається — стверджує „Таймс“ — „альтернатива: хаос або ревізія“. Як ілюстрацію до цих виводів анґл. бюро „Равтера“ повідомляє, що Німеччина за 7 останніх місяців минулого року мала півтора міліярда долярів дефіциту торговельного білянсу, коли тимчасом ця держава мусіла заплатити 2 і пів міліярда долярів титулом воєнних репарацій; щоби рятувати державу, уряд мусів затягнути позичку у висоті близько 4-ох міліярдів долярів!...

Виходить, що льондонською конференцією кермувала не ославлена „добра воля“ рятувати світ перед хаосом, лише страх перед єдино-доцільним рішенням, яке могло світ від катастрофи вирятувати. Франція усе ще гадає, що це рішення удасться оминути — вимусивши нові політичні „ґарантії“, за ціну яких випозичить заздро скривані у пивницях Французького Банку, з Німеччини таки витиснені гроші і — не тільки політично обтяжить Німеччину, але й новими грошевими зобовязаннями. Поведінка Брінінґа (не згадуючи про ґалас і погрози правого нім. табору!), поведінка куртуазійно-чемна, але надзвичайно стримана й холодна, не залишає ніякого сумніву що ніяких суттєвих політичних ґарантій німецький уряд не дасть — бо при нинішній внутрішньо-політичній німецькій ситуації дати їх і не може. І ніщо не може усунути необхідности *скреслити німецькі воєнні зобовязання супроти західної Европи й скреслити воєнні довги Европи супроти Америки!* Страх перед цим рішенням швидше чи пізніше мусить уступити перед страхом пірнути у хвилях загальної катастрофи, — якщо ще буде час вибірати...

Заборона тризубу!

З документів часу.

Sygnatura akt III. 1. Kad. 687/30.

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Sąd okręgowy Wydział III—I. w Kołomyi w postępowaniu uproszczonem w sprawach karno-administracyjnych przez Sędziego S. O. Wł. Stachurę w obecności oskarżyciela publicznego R. Siewińskiego i protokolanta Mgr. Z. Barana po przeprowadzeniu rozprawy głównej dnia 19. lutego 1930 roku w Kołomyi przeciw Ilkowi Seredzie na skutek wniosku oskarżyciela publicznego Prokuratora Sądu okręgowego w Kołomyji z dnia 21. października 1930 r. Sygn. akt. Kop. 797/30 wydał dnia 19. lutego 1931 w Kołomyji następujący

WYROK:

Oskarżony Ilko Sereda, lat 45, religji gr.-kat., syn Teodora i Marji, żonaty, z zawodu rolnik, urodzony i zamieszkały w Wierzbowcach, piśmienny

winien jest

że w Wierzbowcach w lutym 1930 roku **zezwolił na wywieszenie trojzębu na kurtynie Czytelni Proświty**

przez co popełnił

przekroczenie z §. 11 rozp. z dnia 20. IV. 1854 L. 96 Dzup. za co zasądza się go na zasadzie § 11 tego rozporządzenia na karę pieniężną w kwocie 20 złotych, którą w razie nieściągalności zastąpi **karą aresztu przez 2 dni,** w myśl art. 558 kpk. na zwrot kosztów postępowania karnego, a w myśl art. 62 i 64 rozp. Min. Spr. z 18. marca 1924 roku, № 28, poz. 284 na uiszczenie opłaty sądowej w kwocie 2 zł.

UZASADNIENIE.

Wiadomem jest, że „Trójząb“ używany był za czasów Włodzimierza Wielkiego, jako znak ukraińskiego państwa i że w czasie walk polsko-ukraińskich w latach 1918/19 przyjęty został i uważany jest przez ukraińców za znak państwa ukraińskiego (:Sobornoji Ukrainy:) a jako taki jest wyrazem ich wrogiego stosunku do Polaków i używany przez te szowinistycznie usposobione żywioły przy każdej sposobności, gdyż chodzi o podkreślenie tego nieprzyjaznego stosunku ukraińców do Polaków nieuznawaniu państwowości polskiej. Umieszczenie „trójzębu“ na kurtynie scenicznej musi być zatem uważane za publiczną demonstrację, wobec władz polskich i lekceważenie tych władz i ich zarządzeń zwłaszcza wobec wydanego zakazu z Urzędu Wojewódzkiego w Stanisławowie z 2. maja 1925 r. L. 6321/Pu/25, a odpowiedzialnym za to musi być oskarżany, który jako przewodniczący czytelni umieszczenie tego znaku na kurtynie tolerował.

Takie nieprzyjazne dla państwowości polskiej wystąpienie nosi na sobie cechę przekroczenia policyjnego o charakterze porządkowym i dlatego oskarżonego uznano winnym tego przekroczenia i nałożono odpowiednią karę. (—) W. Stachura w. r.

Криваві заворушення в Еспанії.

Від часу вигнання короля в Еспанії внутрішні відносини загострюються з дня на день. Діяльність революційних груп, що виступають з комуністичними гаслами, зростає. Вибухають страйки, горять монастирі, йдуть вуличні бої. Страйк почтовців загострив ще більше ситуацію. В останніх кривавих подіях у Севільї впало багато вбитих і тяжко ранених. Поліція і цивільна ґвардія мусіли до пізної ночі боронити перед атаками синдикалістів і комуністів. Військовий комендант в Андалюзії проголосив стан облоги і загрозив, що до будинків, де сховаються синдикалісти, стрілятиме артилерія, а проти страйкарів вишле літаки. Дальше оголошено, що до більше ніж чотирьох осіб будуть стріляти без осторогн. Минулої середи всі прохожі на вулицях мусіли ходити з піднесеними горі руками. Поліція перевела численні особисті ревізії, причім синдикалістів і комуністів негайно арештовано. Число арештованих дійшло в середу до 500 осіб. Синдикалісти в часі своїх вуличних демонстрацій висилали попереду жінки, щоби здержати народню ґвардію від стріляння. Уряд рішився в разі потреби змобілізувати все військо проти синдикалістів. Нема сумніву, що криваві заворушення в Еспанії викликала Москва. Зачувати що Комінтерн вислав 9 міліонів долярів для еспанських комуністів, щоб уможливити їм большевицьку революцію.

„Санітаризація" Дубенщини.

В яких умовинах працює українська кооперація на Волині.

Українська кооперація дубенського повіту на Волині як відомо, стала від довшого час предметом особлившої опіки дубенського старо-ства. В першу чергу пішли в рух всі можливі санітарні приписи з відповідним приміненням до українських кооператив. І так до кооператив, які вже істнують від ряду літ, або що тільки починають свою діяльність, являються постерункові і заявляють, що мають наказ негайно опечатати кооперативу. Чому, за що, на підставі якого закону це діється, довідуються кооперативи або в часі особистої інтервенції в старостві, або згодом з письма староства, що це за „антисанітарні відносини в кооперативі".

В цей спосіб закрито більшість кооператив повіту. Опечатується кооперативу, в якій — як звичайно — є крам, що підлягає скорому зіпсуттю, не даючи навіть спромоги його зі склепу забрати. В додатку в письмі, яким після опечатання повідомляється кооперативу про її антисанітарний стан, стоїть чорне на білім, що треба кооперативу допровадити до стану, який відповідав би санітарним приписам, а то під загрозою цілковитої ліквідації кооперативи. Отже ліквідація певна, кооператива опечатана, печаток нарушити не вільно, а поліція не хоче їх зняти, бо не має наказу. Якже ж тут „завести лад" в кооперативі — знає хіба той, хто давав наказ. На переведення санітарних оглядин кооперативи жадає староство зложити згори 50 зол., і то так від вже істнуючих кооператив, як і від тих, що лише зголошують відкриття кооперативної крамниці. В противному разі не приймає староство зголошення до відома. Замикають кооперативу, як зложить 50 зол. на кошти оглядин, замикають так само, як не зложить — все одно.

Кооперативи вносять рекурси до воєвідства. Рекурси лежать місяцями неполагоджені, або в найліпшому разі воєвідство знижує оплату з 50 зол. на 30 зол. Рекурсують кооперативи проти ліквідації склепів. І знову місяцями нема відповіди. Ревізійний Союз вносить телеграфічне зажалення до Міністерства Внутрішніх Справ на поведінку дубенського староства, а потім вносить ще умотивований меморіял (два рази) до міністерства внутрішніх справ, Кооперативної Ради, міністерства промислу і торговлі та президії ради міністрів. А тимчасом дубенський староста веде дальше „санітаризацію української кооперації".

В часі мойого побуту в Дубні дня 20. ц. м., на бажання кооператив, пішов я до староства з просьбою виснення, коли кооперативи будуть могли дальше вести свою діяльність, гарантовану їм польським законом. У старостві я заувважив, що польський закон розріжнює концесіонований і неконцесіонований промисл і саме кооперативи є неконцесіонованим промислом, а тому для відкриття склепу досить зголосити його старостві, яке має це зголошення — згідно зі законом — прийняти до відома без ніяких попередніх санітарних чи яких інших комісій; тому неправним є жадання старости, щоби кооператива складала гроші на кошти комісії. На те заявив мені заступник старости п. Янковський, що він у тому випадку не розріжнює концесіонованих і неконцесіонованих підприємств. Дальше сказав мені, що це є в інтересі кооперативи зложити гроші на комісію, бо інакше не може прийняти зголошення до відома, згідно з приписами про адміністраційне поступування. Я сказав, що сам польський закон нічого подібного не знає, щоби громадянин платив згори кошти комісії, якої він від уряду не жадав, а коли уряд хоче переконатися про санітарні умовини якоїсь місцевости чи підприємства, то мусить це зробити на свій кошт. „Видно, що ваша інтерпретація закону не є вірна — сказав заст. старости, — бо рекурсів кооператив воєвідство не бере під увагу, а щодо заміту, що такі правні приписи примінюються лише до українських кооператив, то це вже цілком невірно, бо так само трактується всі приватні підприємства, як і польські кооперативи". Притім додав, що якби я був на селах Дубенщини, то міг би переконатися про однакове трактування всіх, без огляду на національність.

Після тієї розмови виїхав я до села Птиче, де кооперативу „Селянська Спілка" закрито сперешу на устний наказ постерункового дня 11. III. ц. р. Після того кооператива зложила 30 зол. на кошти комісії і перевела цілковитий ремонт домівки та уладження коштом 720 зол. (підлога лякерована, шафи ошклені, ляда покрита бляхою і т. д.); одним словом зроблено там модерний сільський склеп, в додатку цілком відділений стінами від дальшої частини будинку та з осібним входом від вулиці. Дня 8. ц. м. явився староста з комісією і знайшов, що це все замало і знову замкнув склеп. Після списання протоколу про стан кооперативи, жадав староста, щоби його підписали і члени управи кооперативи. Управа відмовилася, заявляючи, що протокол не відповідає дійсному зразковому станові кооперативи. На жадання управи кооперативи, щоби староста поінтересувався приватним склепом, положеним кілька кроків від кооперативи, сказав, що його це не цікавить і відіхав. Я заходив до того приватного склепу, щоби перевірити запевнення про однакове трактування всіх крамниць. І переконався, що приватний склеп у Птичах не відповідає не то приписам закону, але і найпримітивнішим вимогам гігієни. Дальше був я в селі *横Сосовиця Стара*. Там опечатав постерунковий кооперативу „Господарська Спілка" перед трьома місяцями. Кооператива має ошклені шафи, ляда крита бляхою і т. д. По закриттю склепу кооператива зладила для цього цілком новий льокаль. Я його оглядав. Це льокаль, якого не постидалось би місто, — просторий, високий, ясний, підлога лякерована і т. д. Хоча воєвідство взяло під увагу рекурс і наказало зняти печатки в кооперативі, місцева поліція відмовляється це зробити, — мовляв, ще не дістала наказу зі староства. І так іде в нескінченість, все щось нового, щоби не допустити до нормального істнування кооперативи. Я був також і в тім селі у приватному склепі. Варта, щоб і п. староста захотів туди зайти і переконатися, як виглядає на практиці рівне трактування українських кооператив і приватних крамниць.

Правдою є, що в селі Судобичах староста наказав закрити не лише кооперативу, але і приватний склеп. Однак правдою є, що приватний склеп відчинено по 3-ох днях, а кооператива, не зважаючи на всі заходи від місяця квітня — не може цього дочекатись. А в селі Демидівка, де не зважаючи просто на ідеальну чистоту в українській кооперативі, наказується знову її ліквідацію.

Крім ліквідації кооператив накладається на них ще і кари „за протисанітарні відносини". Для приміру, защо карається, подаю кооперативу „Дружність" в Головчицях, яку покарало староство наказом з дня 20. IV. 1931 ч. К-3/729 на 100 зол. „за немиту підлогу". В цій кооперативі взагалі не було в тім часі підлоги.

Дубенське староство засадничо не дозволяє на орґанізаційні збори кооператив і то знову „зі санітарних причин". Подаю знову один примір. Розпорядженням ч. В-15/447/31 з дня 11. червня ц. р. заказано в селі Букуймі кооперативні збори, бо **„wkazany lokal nie odpowiada warunkom sanitarnym i przeciwpożarowym"**. Треба знати, що в цьому помешканні відбувається урядовий громадський сход — тоді все в порядку.

Треба ще додати, що староство не допускає на кооперативні збори представників Ревізійного Союзу, як це було дня 7. VI. ц. р. в Дубні з пп. Інсп. Кобилянським і Олександровичем. Вони виказали на підставі закону, що орґани Ревізійного Союзу мають право участи в кожних загальних зборах кооперативи, але референт староства заявив: **„to mój osobisty pogląd"**. — Серед таких умовин живе українська кооперація на Дубенщині.

Пос. Зиновій Пеленський.

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими марками.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 26. ЛИПНЯ 1931.

ІНЖ. В. ПРОХОДА. 2)

Українське сокільство за кордоном.

II.

Сокільська ідея не є чужа українській нації. Дня 11. лютого 1894 р. повстало у Львові перше українське руханкове товариство „Сокіл", що мало в перших роках свого істнування біля 120 членів. Перший голова товариства, Василь Нагірний, працював, наскільки це було в його силах, до року 1900. Справа спочатку йшла досить тяжко, але після першого успішного прилюдного виступу українських соколів у Львові у квітні 1901 р. сокільська справа почала викликати все більше й більше зацікавлення серед українського громадянства. В р. 1902 повстав під проводом Альфреда Будзиновського жіночий руханковий відділ, а на провінції почали закладатися філії львівського „Сокола", який перетворився в „Сокола-Батька". Доба найкращого розвитку українського сокільства припадає на часи головування надзвичайно активного й енергійного проф. Івана Боберського. Починаючи з 1908 р. Сокіл-Батько витворив досить міцну організацію з підготовленими кадрами учителів руханки та видав значну кількість сокільської літератури. Показчиком праці були сокільські здвиги в кількости за час 1906 до 1913 р. більше 20, завершенням яких був 2-ий краєвий сокільський здвиг у Львові в часі проголошення світової війни в 1914 р. Тоді приймало в ньому участь 17 тисяч соколів і сокілок. При кінці 1913 р. Сокіл-Батько нараховував у своєму складі до 900 товариств, з яких найбільш активні 600 товариств мали у своїх рядах біля 33.000 членів.

Перед світовою війною була думка обєднати „Соколи" й „Січи" (д-ра Трильовського) в Союз, але війна стала цьому на перешкоді. Вона принесла руїну, знищивши дочиста весь уклад нормального життя. Соколи стали до зброї. Багато, дуже багато їх склало голови на чужій і своїй — не своїй землі, а їх гнізда були зруйновані...

Але та праця, яку перевів Сокіл-Батько, не залишилась без наслідків для наших визвольних змагань. Соколи чесно виконали свій обовязок перед Батьківщиною, оскільки то було в їх силах. Вони дали кадри борців за волю Рідного Краю для Українських Січових Стрільців, які були прообразом модерного українського війська. Якби не було перешкод від австро-угорської влади, то тих стрільців був би не полк, а цілий корпус. Величезна кількість бажаючих добровільно вступити до своєї української частини була не принята до складу УСС, бо це було гостро заборонено.

Але чин УСС не був байдужий ані для краю, ані для вояків-українців поза його межами. Зокрема великий вплив виявили УСС на полонених українців з Вел. України в австро-угорських і німецьких таборах в 1915—1917 рр. При цьому безумовно відограла ролю й національно-освідомлююча праця „Союзу Визволення України". В цих таборах був пройдений той-же шлях освітньої праці, який пройшли й Січові Стрільці. В таборах: Фрайштадті в Австрії та Раштадті, Зальцведелі й Вецлярі в Німеччині повстали в 1915 р. руханкові товариства. Хоч вони й називались „Січами", але ідеольогічні основи їх завдань, напрямку й мети були цілком сокільські, себ-то праця не для окремої суспільної групи, але для всього народу.

Не знаючи, як скінчиться війна, полонені українці готовились до сокільської праці серед свого народу після повернення додому. Але коли настала можливість витворення двох українських дивізій: Сірої (Сірожупанників) в Австрії та Синьої (Синьожупанників) у Німеччині всі руховики як один стали в ряди перших кадрів цих дивізій. Повстали дві українські дивізії, виховані в сокільському дусі, свідомі своєї національної гідности.

Але у всіх претендентів на панування на українських землях є вже випробований спосіб „помагати" поневоленій нації, так, аби з того було: „ні богові свічка, ні дідькові кочерга". Що одною рукою робиться, то другою руйнується. Так сталось і з цими дивізіями. В першу чергу була розформована Синя дивізія при німецькій окупації ще за часів Української Центральної Ради в Києві у квітні 1918 р., а Сіра дивізія підпала повільному знищенню за часів гетьмана Скоропадського у вересні-жовтні 1918 р. Одначе в часах повстання в листопаді тогож року вони, особливо остання, знову відродились. Значну ролю відограли українські соколи і в творенні корпусу Січових Стрільців на Великій Україні.

Пройшла світова хуртовина, але не пройшла вона мимо наших західних земель. Вона не залишила на них каменя на камені, бо вони були тереном жорстокої війни впродовж пяти років. А після війни прийшли великі ідеї свободи й самоозначення всіх народів, що їх проголошували великі люди. Одначе зручні люди зручно використали ці ідеї для задоволення свого зоольогічного егоїзму. І укр. нарід, у якого з розятрених ран ще лилася струмками кров, який вірив, що за великими словами прийдуть і великі діла, завівся цілковито у своїх надіях. Великі гасла про самоозначення були проголошені не для нього...

(Продовження буде.)

З історії „Рідної Школи“.

(На маргінесі книжки Льва Ясінчука: „50 літ Рідної Школи“),

VI.

Вкладки і датки.

У початках не мало Р. Т. П. ніяких грошей Одиноким його доходом були членські вкладки. Членська вкладка на основі первісного статуту Т-ва виносила 50 крейцарів річно і 50 крейцарів одноразового вписового. В міру зміни статуту змінялася також і висота членської вкладки. Одначе вкладок члени правильно не платили і, як знаємо з попередніх статтей, в деяких роках навіть половина членів не почувалася до обовязку вплатити належну вкладку. Тому й не могло Т-во розвивати жадної діяльности. Перші обяви своєї зовнішньої діяльности проявило Т-во аж тоді, коли на внесені (15. XII. 1885 р.) виділом Т-ва петиції, підтримані народовецькими сеймовими послами, ухвалив по кількох роках відмови галицький сойм, у своїй більшости патріотично польський, давати Р. Т. П. річні допомоги на видавництва (по 500 зл. р. річно), відтак на ведення інститутів також по 500 зл. р., а опісля і на приватні школи, на які сойм виплачував пізніше пересічно по 12.000 кор. Зате сойм зажадав від Р. Т. П. піддатися контролі щодо напряму видавництв і щодо патріотичного духа при виховуванні своїх питомців. І за ціну цієї допомоги виділи Р. Т. П. піддавалися цій контролі сойму, чи пак Краєвого Виділу. А найліпшим доказом цього є самі книжечки, видавані в тім часі Р. Т. П., значить: їх зміст. І щойно в 1898 р. рішили заг. збори Т-ва видавати книжечки для молоді *патріотичного* змісту. На першу працю (2—3 аркуші) друку розписав центральний виділ Т-ва конкурс у червні т. р., в якім сказано, що книжечка *„представляти мала добу нашого народнього відродження за Котляревського, або бодай одну визначнішу в ній хвилю“*. Фінансами Т-ва члени не цікавилися; навіть виділові Т-ва цею ділянкою діяльности Т-ва не надто дбайливо займалися; полишено це редакторам видавництв, їх адміністраторам, економічним директорам інститутів та з обовязку касієрам виділу, щоби підписували касові звіти. І на цю тему не одну цікаву замітку можна би вичитати в протокольних книгах Т-ва.

Але коли Т-во приступило до живої діяльности на полі рідного шкільництва, коли показало громадянству перші овочі своєї праці, то те громадянство поспішило свому Т-ву з матеріяльною допомогою. Збільшалося з кожним роком число членів, члени правильніше вплачували обовязкові вкладки, що більше, складали вже добровільні датки на потреби Т-ва, орґанізували в користь Т-ва „підприємства“ торговельного характеру, переводили в краю загальні складки, а деякі записували навіть в користь Т-ва нерухомости, ґрунти, або створювали допомогові фундації при Р. Т. П., чим підносили значіння Т-ва і скріпляли довіря до проводу Р. Т. П. серед широкого українського загалу. А за тим ішла — зрозуміло — ідейна й організаційна праця серед нвтів і одно підганяло друге; чим більша була праця Т-ва, тим більше було заінтересування Т-вом, тим більша для нього допомога громадянства. Але зате падала допомога краєвих та центральних урядів. І так прим. у 1912 р. не виплатив ані краєвий сойм для шкіл У. П. Т. своєї субвенції (12.600 кор.), ані міністерство освіти у Відні, яке виплачувало Р. Т. П. річно по 8.000 кор. на наукове приладдя для дівочої семинарії Т-ва у Львові. У відповідь на це громадянство зложило на потреби У. П. Т. вперше поважну суму шляхом збірок: 13.765 кор., а в 1914 р. (до вибуху війни, себто до 1. VIII.) — 20.579 кор.

А не були це одинокі жертви на У. П. Т. Бо коли Р. Т. П. проголосило в 1907 р. поклик „до родимців“, щоби складати жертви на будову дому бурси Р. Т. П. у Львові, то протягом 1907 р. вплинуло на ту ціль 57.088 кор. У слідуючих роках вплпвали жертви дальше і до грудня 1909 р. зложено добровільних жертв на ту ціль 98.223 кор., а з „облігацій“, які Р. Т. П. видало по 100 кор., зібрано суму 47.298 кор.

Крім цього українські фінансові інституції йшли з підмогою Р. Т. П. в той спосіб, що підписували векслі Р. Т. П-ого для влекшення позички, а митр. А. Шептицький сам приватно підписав таких векслів на 60.000 кор.

С. Перський.

ЗАКАРПАТТЯ.

Січові товариства.

Дня 27. м. м. відбулися в Ужгороді загальні збори т-ва „Січ“. Товариство це має 62 членів і належить до „Краєвого Союзу руських (українських) товариств на Підкарпатській Руси“. Січового Союзу ще не можна була утворити, бо всі нові січові товариства, що заснувалися від 1929 року на Закарпатті, не можуть добитися дозволу від краєвого уряду. Саме мин. місяця краєвий уряд відкинув усім тим товариствам статути нараз, не зважаючи на те, що всі ті товариства істнували вже законно і що на основі тих самих статутів істнують старі „Січи“, затверджені цивільною управою Підкарпатської Руси ще в 1920 році. Таким чином на Закарпатті залишилися тільки 3 (три) „Січи“ з затвердженими статутами ще тоді, коли тамошній режім не спиняв культурно-освітніх змагань нашого народу. З тих січових товариств, котрим звернено статути, одні подали рекурс, інші подали змінені статути, а деякі не роблять нічого і чекають, що буде з іншими. — На зборах ужгородської „Січи“ принято звідомлення старшини і контрольної комісії до відома, старій старшині уділено абсолюторію і вибрано нову, після чого провідник закрив збори.

Ювилей Союзу П. Р. С.

В дні 5. липня ц. р. відсвяткували студенти Закарпаття, згуртовані в „Союзі Підкарпатських Руських Студентів“, 10-ліття свого Союзу. Попереднього дня (4. VII.) відбулося богослуження в катедрі за померших членів Союзу, а вечором вистава в театрі „Весілля з перешкодами“. В неділю 5. ц. м. вполудне були святочні загальні збори, а вечором товариська вечера. Свято пройшло дуже гарно і зібрало всіх студентів Закарпаття народнього українського напрямку.

„Дзвін свободи“ до ужгородського замку.

„Дзвін свободи“, подарований Закарпаттю американськими еміґрантами під проводом б. ґубернатора Г. Жатковича, не мав досі відповідного приміщення і не мав змоги, як пише „Свобода“, розвеселювати „свобідне“ життя нашим людям. Тепер зачувати, що „дзвін свободи“ перенесуть до ужгородського замку, де він стане над головною брамою. Вежу для того дзвона збудують на основі пляну, який має затвердити уряд памятників у Братиславі.

Люблять нас...

Під цим заголовком читаємо у „Свободі“: Дня 6. м. м. абітурієнти берегівської ґімназії устроїли прощальний вечір, на який запросили директора і професорів. Одначе крім українських професорів ніхто не явився. Це викликало між громадянством велике огірчення.

—o—

ЕПІЛЬОҐ КОРОЛІВСЬКИХ НЕВЗГОДИН.

Бувша румунська королева, Олена, жінка теперішнього короля Карла, покинула зовсім Румунію. Її виїзд держали до останньої хвилини в тайні. Як відомо, вона розійшлася раз на все зі своїм чоловіком. Всю дорогу до Льондону супроводжав її брат, б. грецький король Юрій. На двірці в Льондоні привитала її мати та інша рідня. Представників румунської дипльоматичної місії на двірці зовсім не було. Так скінчилися невзгодини ні в чому не повинної молодої королевої з її чоловіком. Син б. королевої Олени, що до палатного перевороту, доконаного теперішнім королем, був королем Румунії, це малолітній королевич Михайло.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 26. ЛИПНЯ 1931.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

З ПРОБЛЄМ ЛІТЕРАТУРИ.

Світогляд засобом для порозуміння.

Якщо вільно переводити анальоґію між працею письменника і критика, що є двома ріжними формами літератури, не менше ріжними як лірика від драми, то можна би сказати, що світогляд критика, суспільний, моральний або його релігійна віра, займають у його критичній аналізі менш-більше таке саме місце, як у творі письменника.

Є письменники, твори або сюжети, в яких фільософічні, суспільні або релігійні ідеї виступають на перший плян залежно від таланту автора, роду твору або наміру покладеного автором. Письменник може покласти собі в творі ідею як доґматичну тезу, з тим, що твір має служити як її доказова ілюстрація; його намір накинути нам свої погляди не грає більшої ролі як намір іншого письменника покористуватися цікавим сюжетом супроти якого він не хоче або не може зайняти якесь зясоване становище. В обох випадках така ідея твору є для читача провідною думкою, ниткою Аріядни, завдяки якій читач може стежити за клубком композиції, інтриґи або психольоґічної аналізи.

Критик ріжниться від письменника тим, щоби ставити собі свідомо мету своєї студії; а проте навіть та обставина, що його головною метою є оцінювати літературний твір не віддалює його від праці письменника настільки, щоби можна його протиставити повістяреві або драматурґові як письменника, що мусить ставити на перший плян свої погляди, викладати свій світогляд і ним переконувати. Критик має до діла більше із аналізою готових образів створених письменником, він орудує більше поняттями та ідеями як враженнями, приневолений більш узагальнювати, ясніше зазначувати вихідну точку своїх міркувань і свої висновки, автім саме тому, що він критик, не може бути менше критичний від письменника. Бути менше критичним значило би більше вірити в переконливу силу своїх арґументів, загальних висновків виведених на підставі зроблених обсервацій, що є завсіди тільки якоюсь низкою індивідуальних прикладів, привязувати більшу вагу до свого світогляду, ніж до своєї вражливости, смаку та безпосереднього, свіжого переживання, що є найглибшим джерелом досвіду і найсильнішою основою абстрактних ідей.

Світогляд критика грає в його творі також тільки ролю помічної провідної нитки, що дозволяє читачеві здати собі справу, від яких фундаментів починає він будівлю своєї аналізи і де кінчиться покрівля, що має бути її завершенням. Залежно від того, який ідеал критики себто літератури кожний із нас уявляє собі, можемо наближувати функцію критики в напрямку фільософії, що має до діла з абстрактними ідеями або в напрямку одного із родів літератури, що змальовує зовсім конкретні переживання якоїсь одиниці. У звязку з цим ідеалом змінятисьме також наш погляд про обєктивність критики, хоча би тому, що ці поняття мають зовсім ріжне значіння в фільософії, що (кажучи вигідним старим терміном) взяла за головний предмет своїх дослідів правду і зовсім ріжне в літературі, що має своїм предметом красу.

Література та фільософія дають нам проречисті докази на те, що навіть історики одної та другої не завсіди всилі провести межу між цими двома царинами і що довга низка великих талантів і геніїв лишається поза обсягом одної або другої тільки тому, що рід їхньої творчости нарушує готові схеми кляснфікаторів. В обсяг історії фільософії входять швидше будівничі суцільних викінчених систем, часто не дуже талановиті та мало ориґінальні, ніж мислителі, що розсипали ґеніяльні думки в несистематичній формі; підручники історії літератури нерадо втягають до себе письменників, що замість творів чистої уяви (т. зв. красного письменства) полишили роздумування в формі більше спекулятивній, що могли би стати матеріялом для чисто фільософічного твору. Таким робом Віко, Паскаль, Кіркеґорд або Ніцше тиняються, мов упирі між двома або трьома ріжними будівлями, з яких проганяють їх залякані сторожі як гостей із другого світа.

Коли виринув перед нами образ будівлі, покористуймося ним для іншого прикладу. Прирівняймо літературний твір до будівлі. Автор або архітект можуть знати для кого вона призначена або ні; оба вони можуть рахуватися зі смаком тих, що хотять нею користуватися або

Гаразди під диктатурою пролетаріяту.

Один робітник з Москви так описує положення тамошнього робітництва:

Цей лист пишу виключно тому, бо голод заставляє. Відтоді, коли Ти віїхав, минулого року, прохарчування тут різко змінилося: тепер тут усе замкнено — і харчівня, і буфет, буквально все, на роботі сидимо голодні і то ось чому: коли установа, або підприємство не має значка „ударник", то ти хоч головою об стіну бий, а нічого не дістанеш. Скільки і якби я й не працював, а коли в тебе нема клейма „ударник", тобто письма, то будеш сидіти на харчах „святого Антон'я". Ось як тепер наладжено прохарчування робітника. Треба мати вагон грошей, щоб прогодуватися у Москві.

Коли підприємство не велике і робітники незорганізовані, ніде не прикріплені, то й зовсім край. Не знаю, що є в закритих роздільнях, бо вхід туди запертий, але в тих, що називаються відкритими кооперативами, видно лише порожні полиці.

Але й по дорогих цінах не дуже то багато товарів, та, щоб купити там або на ринку, де сало 20 рублів, 400 грамів і все так смердить, що ми дістаємо на дві неділі, стає лише на 2 дні.

Не знаю, як дальше буде, але тепер у нас на роботі голод, я пишу про це отверто, бо це потвердить кожний робітник, що попав в такі обставини. Ми дуже спали з сил, тому і робота йде слабше на підприємствах, мучимося тепер без обуви, а коли нам його дадуть і чи дадуть, не знати.

Посилай нам сала й більше нічого, але за це ми тебе просимо, деб ти не був, не забудь, що ми голодуємо, коли харчі поліпшають, ми не будемо просити, а тепер обовязково посилай сала...

Уривок з цього листа говорить сам за себе й не вимагає ніякого пояснення.

СТРАШНИЙ ҐУРАҐАН У ЗБОРІВЩИНІ.

В пятницю 24. липня ц. р. навістив ґураґан з градом зборівський повіт та заподіяв на полях великі шкоди. В селі Батьківцях ґураґан знищив 12 стоділ, а град вибив землеплоди на просторі 250 моргів. В селі Маркополі ґураґан завалив 2 стодолі, а град знищив землеплоди на 500 моргах цілковито, на других 500 моргах на 50 відсотків, а на 300 моргах на 20 відсотків. В селі Манаєві є знищених 4 стодолі і 100 моргів землеплодів цілковито, а 200 морг. на 50 відсот. Також у селах Гнідові і Ратинці ґураґан з градом заподіяв великі спустошення на полях.

В ЕСПАНІЇ СТРІЛЯЮТЬ ДО КОМУНІСТІВ УЖЕ З ГАРМАТ.

У пятницю 24. липня ц. р. власти знищили до тла гарматніми стрілами каверну Корнеля, яка була осередком комуністів. По збомбардуванні каверни поліція перешукала площу, де стояла каверна, а ескадра літаків кружляла над містом. З тої каверни обстрілювали комуністи військо та поліцію.

—o—

Шпигунська афера в Румунії.

Про нову шпигунську організацію подають такі вісти: В ріжних містах Румунії, як у Кишиневі, Білцях, Тагині, Галаці, Чернівцях і Тимішорі працювали ріжні люди на службі цієї організації. Вони розвідувалися про військові справи та фотографували важні військові документи. Головою організації був капітан Джурканяну і четар Флореску. Перший діставав за те 40 тисяч левів місячної платні, другий 20 тисяч. Гроші для членів шпигунської організації приходили з Відня. У Чернівцях арештували інжиніра Дайча. В Кишиневі арештували жінку одного майора, яка розповіла про всю роботу шпигунів. Четарі Флореску і Станеску відвідували кожного тижня шпигунів на місцях, збирали від них призбирані документи і предкладали капітанові Джурканяну. Він відсилав їх післанцями до Відня.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 9·06·00—9·07·00, канадійський долар 8·96·00—8·97·00, чеська корона 0·26·50—0·26·75 австрійський шілінг 1·25·50—1·26·00, румун. лей 0·05·25—0·05·50, французький франк 0·34·75—0·35·00, швайцарський франк 1·73·00—1·73·10, фунт штерлінгів 43·50·00—43·80·00, радянський червінець 0·00—0·00, німецька марка 0·00·00—0·00·00

Золото: 20 корон 36·80·00—37·00·00, 20 франків 35·00·00—35·20·00, 20 німецьких марок 00·00·00—00·00·00 10 російських рублів 47·00·00—47·20·00.

Срібло: Австрійська корона 0·36·00—0·36·50, 5 австрійських корон 2·00·00—2·10·00, австрійський фльорен 1·00·00—1·05·00, російський рубель 1·60·00—1·65·00, копійки за рубель 0·80·00—0·85·00.

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 24. VII. 1931 р. масло експортове пріма 3·70 зол., масло десерове пріма 3·70 зол., літра молока 22—24 сот., літра сметани 1·30 зол., копа яєць 4·60 зол.

—o—

Справа б. посла Ол. Вислоцького перед Найвищим Судом.

ПРИСУД ЗАТВЕРДЖЕНИЙ.

Дня 23. липня ц. р. відбулася перед Найвищим Судом у Варшаві касаційна розправа зпроти **б. посла Олександра Вислоцького**, котрого — як відомо — суд окружний в Рівнім засудив дня 30. січня ц. р. на кару **двох літ тяжкої вязниці** за пер. з арт. 129. к. к., а апеляційний суд в Любанні дня 8. травня ц. р. засуд цей затвердив.

Розправа відбулася перед сенатом Найв. Суду під проводом судді Н. С. Міхеліса при співучасті прокуратора Н. С. Каменобродзького. Обвинуваченого Ол. Вислоцького заступав посол **адв. д-р Степан Біляк**, який намагався в довшій промові виказати, що в промові, виголошеній б. послом Ол. Вислоцьким дня 22. травня 1930 р. на передвиборчім вічу в с. Дублянах, дубенського повіту, не сказав б. посол нічого такого підбурюючого, що могло би в умах учасників віча викликати готовість до замахів на основний устрій та цілість території польської держави, що є еством перест. з арт. 129. к. к.

Одначе Найв. Суд станув на становищі, що кваліфікація каригідного вчинку б. посла Ол. Вислоцького обома судами I. і II. інстанції була влучна, а саме, що Ол. Вислоцький допустився переступства з арт. 129. к. к., бо у своїй промові назвав польську владу на українських землях „окупаційною", — твердив, що український нарід живе „в польській неволі", що польська влада „зрабувала українські землі і роздала їх польським кольоністам та осадникам", дальше заохочував до шкільних страйків, врешті свою промову закінчив окликом „нехай живе незалежна Україна", — а коли поліція віче розвязала, Вислоцький взивав учасників, щоби поліції не послухали і не розходилися.

Повищі обставини потвердило 5 свідків, в тім 3 поліційних функціонарів. Свідкам оборони, які заперечили зізнання прокураторських свідків, суди віри не дали.

Тому, що Найв. Суд не змінив кваліфікації каригідного вчинку, не міг як **касаційний суд** змінити виміру кари, а тим самим **кара 2-х літ тяжкої вязниці остала вже правосильною.**

Як відомо берестейський вязень б. посол Ол. Вислоцький остає у слідчій вязниці в Золочеві.

На днях доручено йому обемистий акт обвинувачення прокуратури в Золочеві за промови, виголошені на вічах в Галичині. Розправа на основі цього нового акту обвинувачення відбудеться перед судом присяжних імовірно у Львові осінью ц. р.

—o—

й ні. Кожний із цих психольогічних моментів, що рішатиме про характер праці творця, може залежати від таких зовнішніх обставин як матеріяльні (висота гонорару, означений реченець замовлення) і таких внутрішніх даних як сила таланту та смак творця.

Коли стаємо перед готовим твором, можемо оцінювати його із таких ріжних становищ як готову будівлю. Одних може цікавити будівля для чисто практичного вжитку: що можна в ній помістити, кому наймити; другі звернуть увагу на зовнішній вигляд: задовольняться простим враженням або почнуть аналізувати, чи стиль видержаний у повній гармонії; треті не будуть усилі глядіти на будівлю, хоча би вона була найчистішим зразком мистецтва, на саму думку, що в ній мешкають їхні вороги або що на ній вивішений надпис для них осоружний.

Цих становищ є безліч і кожний із нас займає щоденно якенебудь із них у відношенні до будівель, людей і літературних творів, залежно від того психольогічного мотиву, що каже нам ними цікавитися. Навіть погляд про суспільне призначення будівлі та твору може мати стільки ріжних напрямків, скільки є поглядів про те, що важніше для народу: звичайна касарня чи мистецький музей. Життя погоджує всі ці розбіжні потреби в міру того, як кожний член суспільности має змогу заспокоїти свою індивідуальну потребу в іншій ділянці діяльности, що не перехрещується з іншою, неменше доцільною.

———

ОСТАННІ ВІСТИ

ЛЬВІВСЬКИЙ ВОЄВОДА ОБИМАЄ УРЯДУВАННЯ.

Польська преса повідомляє, що новоіменованому львівському воєводі д-рові Йосифові Ружицькому і лодзькому віцевоєводі Кіртіклісові вже доручено номінаційні декрети. Львівський воєвода обіймає урядування уже в найближчих днях.

ЛЕТУНСЬКА КАТАСТРОФА У ВАРШАВІ.

У пятницю 24. липня ц. р. дійшло до нової летунської катастрофи у Варшаві. Летун Візе, що вправляв на військовім літаку, вбитий, а літак знищений. До катастрофи дійшло тому, що літак почав з невідомих причин горіти. Летун знизив негайно лет, щоб рятуватися, та було вже запізно. Тому летун пор. Візе вискочив на висоті 100 м. з легкопадом з літака. Легкопад не розвинувся і летун поніс смерть на місці. Мотор зарився глибоко в землю в городі т-ва дідочих садків при вул. Гроецькій, де звичайно бавилися діти. На щастя вчора діти ще не зійшлися і тому уникнули страшної масакри.

ЦЕПЕЛІН ЛЕТИТЬ ДО ПІВНІЧНОГО БІГУНА.

У пятницю 24. липня ц. р. відлетів повітреплав „Гр. Цепелін" в год. 9.15 рано з Фрідріхстафен до північного бігуна. Лет потріває 6 днів. Цепелін відбуде дорогу біля 10.000 км. та летить понад Берлін, Ленінград до островів Нової Землі. Лет зорганізувало т-во „Аероарктік", якого метою досліди підбігунових смуг та заклади будови Цепеліна.

НОВИНКИ

— **Конфіската „Діла".** Вчорашнє (164) число „Діла" сконфіскувала поліція за частину передовиці п. з. „Емерити". Це 39-а конфіската „Діла" в цьому році.

— **Град без кінця.** Велика градова буря навістила 23. ц. м. громади Новий Двір, Бендюга, Клусів, Модярки і Кристинопіль, пов. Сокаль. Буря знищила на половину землеплоди на просторі 1000 моргів. Потерпіли також будинки.

— **Смерть від грому.** Підчас бурі в околиці Золочева вдарив грім біля села Розважа і вбив господаря Дмитра Коспана, занятого роботою в полі.

— **По 17 роках вернув з Росії.** Ужгородська „Свобода" повідомляє, що до села Дубове вернув по 17 роках з Росії Іван Кушнин, якого ще в 1914 р. захопили були москалі в Галичині і вивезли разом з іншими в глиб Росії. Там Кушнин блукав від міста до села, від села до міста і нарешті таки вернув додому.

— **Хто в Чехословаччині розбогатів.** Чеська газета „Общанскі Лісти" пише, що найбогатшими людьми в Чехословаччині є: власник лазні Петшек, фабрикант Батя, фабрикант мила „Шіхт", що мають по міліярдові маєтку. На четвертому місці стоїть міністр заграничних справ Едвард Бенеш, якого маєток обчисляють на 700 міліонів чеських корон.

— **Редукція румунського шкільництва.** Румунський уряд має розвязати з днем 1. вересня багато середніх шкіл, а то: 7 учительських семинарів, 1 духовний семинар, 2 школи домашньої господарки, 41 гімназій, 5 ліцеїв, 8 професійних дівочих шкіл, 37 вищих ремісничих шкіл і 54 нижчих ремісничих шкіл.

— **Священик убив священика.** Як повідомляють польські газети, в Пряшові на Чехословаччині гр.-кат. священик Кендрецький (?) убив переходячого брамою гр.-кат. крилошанина Коротницького (?), давного свого зверхника. Причиною цього вчинку було якесь службове непорозуміння. Повторяємо ці вістки тільки з дневникарського обовязку.

— **Більшовики бють змобілізованих жінок.** В островському районі (Псков) комуніст Бородін оголосив мобілізацію жінок у віці від 16 до 60 літ на час жнив. Хто не явився, того казав бити. Так покарано 200 жінок. За це його відкликали, даючи йому посаду на північному Кавказі.

— **Гроші крізь вікно викинув хтось у Варшаві.** З вікна другого поверху впала пригорща срібних монет, що з бренькотом розсипалася по хіднику. Прохожі кинулися збирати цей дар з неба, а зацікавлена поліція, підозріваючи щось

вечистого, пішла до мешкання на другому поверсі і застала 5 осіб, між ними одну жінку, що грали в карти. Вони виперлися, щоби кидати гроші, але не було сумніву, що сталося це підчас суперечки за виграну.

— **Бомбовий замах на двох міністрів.** У менті, коли китайський міністр фінансів Сунг і японський міністр Шігеміку вийшли із залізничого двірця в Шангаю і всідали до авта, кинено дві бомби, а рівночасно впали стріли. Чотири особи потерпіло рани, але міністри вийшли цілі. Замах був спрямований на міністра Сунга.

— **Дрібні вісти.** На Знесінні під Львовом згоріла фабрика аптичних матеріялів а від неї фабрика меблів. — На Личаківському цвинтарі скінчив самогубством машиніст Леопольд Пачевський, випивши більшу скількість йодини.

З театру.

Гостинний виступ „Театру Атенеум“ з Варшави; Глесворсі „Голубині серця“, комедія на 3 дії.

Театр „Атенеум“ існтує у Варшаві недавно, 2 чи 3 роки, але має вже свою славу не лише одної з найкращих драматичних польських сцен, але мабуть одної із найкращих сцен Европи. Найслабшою сторінкою цього театру, це спеціяльний підбор пес з виразною ліво-радикальною тенденцією (яка проте не завжди на добро виходить соціялістичним ідеям), а найкращою прикметою театру його справді надзвичайно артистичний рівень. Декорація сцени, викінчена буквально до нюансів, яка створює чудову ілюзію дійсности („Атенеум“ не бавиться в сценічні експерименти, лише поклоняється 100-відсотковому реалізмові), режисерія і гра всіх акторів, від виконавця найбільшої ролі до найменшої, творить досконалу гармонію, яка в свою чергу родить специфічну атмосферу високої духової культури.

Англійська песа „Голубині серця“ ідеалізує пройдисвітів і життєвих банкротів, які одночасно є останніми лінтяями, неробами і пияцями, виправдуючи їх тим, що вони „є бідні“ (колиб мали гроші, мовляв, їхні вдачі і привички булиб інакші оцінювані!) і „така їх вдача“. Одночасно протиставить їм трьох скарикатуризованих представників нинішнього суспільного ладу — пастора, суддю і професора, — які є тими „освоєними голубами“, що присмирюють „дикі птахи“. Посередині між цими двома таборами стоїть світляна постать добряги артиста-маляря, життєвого недотепи-ідеаліста, з відчиненим серцем і кишенею (пустою) для кожного зустрічного, що туди застукає. Врешті зверхню силу державного апарату представляє поліцай, безсердечний для дівчини, яку вирятував з обіймів смерти, дарма, що сам уважає смерть найкращим для неї виходом. Розсварені представники справедливости й науки символічно перевертаються об пяного візника, якого не бачать на своїй дорозі, пастор своїми наївними моралами цілком осмішується, а непоправний ідеаліст даремне тікає аж на 7-мий поверх перед ідеалізмом, який його руйнує... Це одна з тих пес, зроджених під подихом соціяльних революцій, які вправді спонукують до рефлексій, але не вполюють глядачеві захоплення „дикими птахами“.

Ярач, директор і режисер театру та відтворець постати ідеаліста-маляря, дав креацію незрівняної мистецької вартости. Поруч з ним — на перший плян вибився Хмелевський, як пияниця-візник, — тип, ідеально схоплений з великоміських низів. Усі інші мужеські й жіночі ролі (м. ін. обі жіночі ролі досить мляві, але саме тому надзвичайно важкі) — відіграні прегарно: подивугідна характеризація, експресія виразу, відсутність мінімальних рисок штучного патосу і шабльону й дискретність навіть у найбільш драматичних явах. (Ік).

Дописи.

ПОСТОЛІВКА, ПОВ. КОПИЧИНЦІ. (Шапки українки і карні накази). Дуже подобалися тутешній молоді шапки-українки (мазепинки), які останніми часами почали виробляти робітні українських інвалідів у Львові тай замовила собі їх чимало й розпродала поміж собою. Молодь радів, що не потребує носити міських шапок, має гарну національну ношу і дає заробіток українським інвалідам. Усе булоб гарно, колиб місцеві постоловецькі „стшельци“ не улаштували 5. липня ц. р. якихсь змагань („заводи“), на які запросили всіх доокличних достойників, яким патронував комендант Городниці п. Врубельський. Цей комендант був дуже вдоволений „заводами“ й одне його тільки неприємно вражало, а саме, що Постолівка має замало „стшельцуф“. А коли поглянув кругом оболоня, на якому відбувалися змагання, побачив наших хлопців, які здалека здивовано приглядалися небувалому у їхньому селі явищу, а ще й усі вони були не в „роґатифках“, а в шапках-мазепинках. Цього вже було за багато п. Врубельському і він як стій кинувся в село в асисті війта-поляка Яна Багрія скидати шапки українки, при чому говорив, що на ношення цих звичайних врештою шапок треба дозволу аж від староства. У два дні пізніше на полювання за шапками-українками вибрався й постерунковий Ґаврон, мабуть осмілений виступом самого команданта. Всіх хлопців у Постолівці й Раків Куті завертав з дороги, якщо вони мали на голові українські шапки, ще й погрожував грошевими карами й арештами. А в кілька днів пізніше деякі з них дістали карні накази, з яких один дословно наводимо: Starosta kopycz. Nr. K./1232/31, dnia 15. VII. 1931 r. — Nakaz karny — P. P. P. Horodnica doniósł tu sprawozdaniem z dnia 10. VII. 1931, Nr. 1235, że Kornyło Mikołaj, syn Doski, zamieszkały w Raków Kącie, dopuścił się przekroczenia z § 3 rozp. Prez. Rzecz. posp. z dnia 26. II. 1927 o noszeniu mundurów i odznak wojskowych przez to, że dnia 5. lipca 1931, nosił czapkę z odznakami bez zezwolenia. Na podstawie powyższego doniesienia nakładam na pana na zasadzie § 11. pow. rozp. karę grzywny w kwocie 3 zł. wyraźnie: trzy złotych, z zamianą w razie nieściągalności na 1 dzień aresztu. — Starosta powiatowy: w. z. Mr. Jackowski“. — Так отже за звичайні шапки, без ніяких відзнак, як у карному наказі говориться, а тільки тому, що вони не подобалися командантові, мусять хлопці платити кари..

—o—

СПОРТ.

Недільні змагання.

В неділю 26. ц. м. в год. 9.30 передпол. розіграє Україна змагання за мистецтво А-кляси з Погонею І Б на грищі Чорних. Крім того змагається ще з А-клясових дружин Ревера—Гасмонея у Станиславові, куди Гасмонея висилає свою резерву з уваги на одночасні свої змагання з віденським Гакоаг-ом у Львові.

З лігових дружин грають у неділю тільки Лехія—Гарбарня у Львові (год. 11. передпол. на грищі Погоні) і Висла—Л. К. С. у Кракові.

У Львові гостиме два дні віденська Гакоаг, що в суботу (25. ц. м.) розіграє змагання з Погонею, а в неділю з Гасмонеєю. Оба змагання відбудуться на грищі Погоні в год. 5. попол.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 26. ЛИПНЯ 1931.

Д-р МИКОЛА АНДРУСЯК. 3)

На зорі галицько-української преси.

(Докінчення.)

Прохання Ставропигійського Інституту. — Програма часопису. — Переворот в Австрії і події у Львові. — Поява „Зорі Галицької“.

Прохання до краєвого уряду з дня 1. березня 1848 р. та з підписом сеніора Ставропигії Степана Киричинського в справі дозволу на видавання часопису звучало ось так: „Греко-католицький Ставропигійський Інститут має одну з найстарших друкарень, якої друком вийшли майже всі істнуючі в Галичині церковні книги, молитовники, шкільні книжки й наукові твори в руській та старославянській мовах. Цей Інститут в міру своїх средств удержує власну школу для навчання української (руської) мови, а відповідно до своїх уставів має причинятися по змозі якнайбільше до піднесення народньої освіти“.

„Супроти того задумує приступити до видавання тижневика в українській (руській) мові, зі своїх фондів понести початкові видатки, а средства удержання часопису дістати шляхом передплати“.

Ставропигійський Інститут підносив у цьому проханні, що бере на себе завдання поширення серед українського населення краю найпотрібнішого знання й зазнайомлювання його з найновішими здобутками в ділянці рільництва і промислу; хоче впливати на піднесення його інтелектуального й морального рівня та будити в ньому почуття обовязковости; піднесено також, що часопис буде змінювати серед населення дотеперішню незахитану льояльність супроти уряду. Без цієї заяви годі було би сподіватися успішного поладнання справи.

Далі подавав Ставропигійський Інститут, що з уваги на недостачу книжок для народу в українській мові справа видавання такого часопису для українського народу є пекучою. Нетерпеливо вижидає його більша часть української інтеліґенції, що за посередництвом часопису бажає приготовити нарід до практичного життя.

„Цій загально хосенній цілі задумує Ставропигійський Інститут посвятити свої слабі сили і средства. Не маючи на меті жадних матеріяльних цілей, бажає установити можливо найнижчу ціну передплати тільки остільки, щоби можна було покрити видатки, а ґазета навіть найменше заможним була доступною“.

Вкінці зазначено, що редакцію цього часопису обійме один з членів Ставропигії; йому додасться відповідних співробітників.

До прохання долучив Ставропигійський Інститут „Програму руського часопису, посвяченого справам рільництва, промислу й торговлі, рівнож моральному й інтелектуальному образуванню українського народу й української мови“. З цеї програми довідуємося, що „цей часопис дидактичного характеру має на меті повчати нарід про речі потрібні й хосенні для піднесення його образування й моральности з виключенням всякої полеміки й політики, а називатиметься **„Пчола Галицькая“**. Виходитиме раз на тиждень в обемі щонайменше пів аркуша“.

Газета матиме два головні діли: 1) національно-економічний, в якім будуть поміщені статті з обсягу найновіших досвідів і відкрить в ділянці продукції у всіх тих її галузях, якими український нарід в Галичині займається; 2) популярно-дидактичний, що матиме на меті: а) моральне виховання народу ширенням ясно означених понять про моральні громадянські, горожанські й родинні обовязки. б) образування народу подаванням популярно оброблених відомостей з обсягу історії, ґеоґрафії, статистики, етноґрафії, природничих наук та ґіґієни;; в) усвідомлювання народу про найважніші біжучі події через подавання відомостей з обсягу мистецтва й літератури для інтеліґентніших українських читачів, висвітлюючи культурні змагання українців; часопис подаватиме бібліографічний огляд українських творів, розвідки з обсягу граматики, літературні оповістки, пісні, перекази, казки, буде поборювати серед народу забобони й пересуди; вкінці подаватиме календарні записки і приватні зноси, публичні подяки тощо.

Дня 16. березня 1848 р. галицька ґубернія дала дозвіл на видавання „Галицької Пчоли“. Одначе заки Ставропигійський Інститут одержав цю відповідь, настав в Австрії політичний переворот, разом з яким упали всякі обмеження преси — і дозвіл став безпредметовим. Кінець березня 1848 р. зійшов у Львові на шовіністичних маніфестаціях поляків, що найшли ще навіть прихильників серед питомців гр.-кат. семинарії (як прим. Вояковський). Про це писав Д. Зубрицький 28. березня до Якова Головацького ось що: „Дозвіл ми одержали. Але це вже за пізно. Революція у Відні 13., а маніфестація революції в нас 19., 20. і 21. березня змінила стан річей. У нас все звучить по польськи, — Польща, а не Русь. Руські семинаристи (Вояковський*), поприпинавши кокарди, гонять з семинарії чесного Ільницького, що їх заохочував до рущини й по руськи вчитися велів. Узброєні студенти відбувають в ночі варти й патролі, формуються народові ґвардії, словом: зовсім що іншого, як досі було. Панщина знесена і т. д. А з огляду на це, шановний приятелю, працюй спокійно для Вінка, бо бідній пчілці у Львові трудно було би показатися“.

Одначе свідоме українське населення не дало себе тим застрашити; навпаки: це викликало серед нього відпорність і змагання до власної такої організації, яку бачили серед поляків. Дня 2. травня 1848 р. завязується у Львові українська політична організація „Головна Руська Рада“, що орґанізує відтак у краю як свої філії: ради окружні й деканальні; а 15. травня появився у Львові її орган, тижневик „Зоря Галицка“, перший національний український часопис в українській мові. Першим редактором „Галицької Зорі“ був Антін Павенцький, а співредактором священик Іван Жуковський, знаний як прихильник окремішности української народности й мови. Тому й напрям часопису в перших роках був без сумніву щиро український.

*) Вояковський підбурив деяких питомців против віцеректора Івана Ільницького, домагаючись його усунення, одначе більшість — як подав у споминах І. Гушалевич — узнала за це видалити Вояковського та його сторонників з семинарії.

Театри.

Великий Міський Театр:

Субота, 25. липня, година 8. веч. „Голубине серце", комедія.

Неділя, 26. липня, година 8. веч. „Голубине серце", комедія.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукові фільми: „Парижанка" та „Маскота".

КАСІНО: Звукова фільма: „Оркан" (Люпе Велез і В. Бойд).

КОЛЬОСЕЙ: „Б. Джонес злодійом" та „Липарі кохання".

ЛЕВ: Звукова фільма: „Хатина вуйка Томи".

МАРУСЕНЬКА: Звукові фільми „Приборкання пустунки" (Кляра Бов) та „Молоді орли".

ОАЗА: Звукова фільма: „Кров на піску" (Р. Валентіно).

ПАЛЯС: Звукова фільма „Морська ліхтарня" та „Серця на якорі".

ПАН: Звукова фільма „Розкоші небезпеки" (Гарольд Льойд).

ПАСАЖ: „Розкоші батьківства" та Тім Мек Кой.

ХИМЕРА: Звукова фільма: „Наддунайський вальс" (Гарі Лідке) та звук. дод.

СІНЛЕВЕ: З приводу реконструкції кіно нечинне.

УПХА: „Донька вожда" (Фред Томсон) та „Лихий чар" (Джон Гільберт).

Програма радіо.

Субота, 25. липня 1931.

Братислава (278,8) 12·30 Концерт радіоорх. **Штутгарт** (360,1) 12·20 Органова музика з монастиря Ульм. 19·30 Рода-Рода оповідає анекдоти. **Гамбург** (272,2) 12·30 Популярний концерт. 16·00 Камер. концерт. **Букарешт** (394,2) 18·00 Легка румунська музика. 22·15 Танкова музика з басейну Лідо. **Берлін** (419) 16·05 Концерт мандолiністів. 17·30 Давна музика. **Стокгольм** (435,4) 21·55—24·00 Давна і нова музика танкова. **Рим** (441,2) 13 30 Радіоквінтет. 21·10 „Іріс", опера Масканія. **Прага** (486,2) 16·00 „Севільський цирульник", комічна опера. **Відень** (516·4) 11·30 Легкий концерт капелі Шік. 16·30 Іванна Степан читає власні твори. 17·00 Легкий концерт капелі Гайґер. 22·50 Джезбенд.

Неділя, 26. липня 1931.

Кенігсберг (217,1) 11·05 Квартет Бетовена f-dur. **Липськ** (259,3) 9·00 Хоральний спів. 20·00 „Квіт Гаваї", оперетка. **Братислава** (278,8) 11·30 Концерт з Пішан. **Бреслав** (325) 14·45 Музика для дітей. **Брно** (341,7) 9·00 Релігійна музика. 21·00 Моравська музика радіоорх. **Штрасбург** (345) 22·00 Джезбенд. **Гамбург** (372,2) 7·00 Музика з корабля. 13·05 Цитра і жіночий терцет. 13·50 Популярний концерт. 18·40 Релігійний концерт. **Букарешт** (394,2) 11·45 Реліг. хор. 21·00 „Весна", оперетка Штравса. **Берлін** (419) 8·55 Богослуження. 14·30 Орхестра мандолiністів. 20·00 Концерт камеральний. **Прага** (486,2) 7·00 Концерт з Карлових Варів. **Міляно** (500,8) 20·45 „Марнотравний син", опера. **Відень** (516,4) 11·10 Симфон. концерт. 21·45 Танкова музика. **Будапешт** (550,5) 16·15 Муж. хор. 17·20 Циганська музика.

Понеділок, 27. липня 1931.

Кенігсберг (217,1) 19·45 Година Вебера. **Липськ** (259,3) 20·15 Трансмісія концерту новочасної музики з Льондону. **Братислава** (296.1) Радіоорхестра. **Брно** (341,7) 20·30 Музика на балалайці. **Штрасбург** (345,2) 20·30—22·30 „Гарна Олена", оперетка. **Штутгарт** (360,1) 21·15 Музика на двох фортеп. **Букарешт** (394,2) 21·00 Клярнетове сольо. 22·15 Камеральна музика. **Лянґенберг** (472,4) 20·00—22·00 Музика Вагнера і Ліста. **Прага** (486,2) 20·30 Флетовий речитаць. 21·00 Смичковий квартет. **Міляно** (500,8) 21·25 Камеральна музика. **Мінхен** (532,9) 21·25 Симфонічний концерт. **Будапешт** (550,5) 19·20 Циганська орхестра. 20·00 Симфонічний концерт. **Харків** (937,5) 15·00, 20·00 Концерт. **Москва** (1481) 20·30 Популярно-наук. відчит.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Субота, 25. липня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Варш. час. 12·10 Грам. плити. 13·10, 14·50 Комунікати. 15·10 Грам. плити. 15·25 Відчит з Варшави. 16·00 Слуховище для старших дітей. 16·30 Концерт для молоді. 16·50 Відчит з Кракова. 17·10 Серед книжок. 17·25 Грам. плити. 17·35 Відчит з Варшави. 18·00 Концерт попол. 19·00 Всячина. 19·20 Грамофонові плити. 19·40—20·15 Трансмісія з Варшави. 20·15—22·00 Концерт з Варшави. 22·00—22·25 Трансмісія з Варшави. 22·30 Шопенівський концерт. 23·00—24·00 Музика з Варшави.

Неділя, 26. липня 1931.

Львів. (380,7) 10.00 Богослуження з львівської катедри. 11·35 Відчит з Варшави. 11.58 Варшавський час. 12.10 Концерт з грам. плит. 13·20—15·35 Відчити, гутірка і музика з Варшави. 15·35 Відчит про дожинки. 15·55 Музика з Варшави. 16·00 Воєнська авдиція. 16·40 Програма для дітей. 17·10 Музика з грамофонових плит. 17·35 Комунікат і концерт з Варшави. 19·00 Всячина. 19·20 Музика з грам. плит. 19·40 Трансмісія з Варшави. 20·00 Відчит про вульками. 20·15 Концерт, фейлетон, комунікати. 22·30—24·00 Спів і музика з Варшави.

Понеділок, 27. липня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Варшавський час. 12·10 Концерт з грам. плит. 13·10, 14·50 Комунікати. 15·10, 16·00, 17·10, 19·20 Музика з грам. плит. 15·25 Відчит з Варш. 16·50 Літературна гутірка по французьки. 17·35 Відчит і концерт з Варшави. 19·00 Всячина. 19·40—20·30 Трансмісії з Варшави. 20·30 Концерт. 22·05 Ревія з театру „Морське Око". 20·15 Трансмісія концерту новочасної музики з Льондону. 22·15 Комунікати. 23·30 Танкова музика.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Кооп. Український Театр у Львові. Український Нар. Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові.

Від 25. VII. ц. р. виступає наш театр у Ворохті в салі „Народнього Дому". В репертуарі оперетка, драма, фарса, комедія. — Ансамбль при власній джезбендовій орхестрі числить 30 осіб. — Перша вистава в суботу дня 25. VII. „Паяцик". — Початок в год. 9. в вечора, білети можна дістати вже в Базарі.

ВП. Ольга з Макарушків і Іван Терпиляки зложили на „Рідну Школу" з нагоди свого вінчання, що відбулося дня 11. липня ц. р. 50 зол. — За отсей даток складає щиру подяку **Головна Управа „Р. Ш."**.

Спростування. В Подяці, поміщеній у ч. 160 „Діла" з дня 21. липня 1931, пропущено між іншими: о. о. **Васильові** і Миронові Головінським, а в підписі має бути: **зяті**, а не, як видруковано, зять.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

КОНКУРС.

Управа Монастиря С. С. Василіянок у Яворові оголошує отсим конкурс на посаду учителя предметів педагогічних, географії і німецької мови. — Зголошення висилати на адресу: Монастир С. С. Василіянок у Яворові.

99 1—3 Управа.

Оголошення.

До Луцької Української Гімназії потрібні такі вчителі: 1) історії і географії загальної, 2) німецької мови, 3) математики і 4) фізики з природою.

85 2—3 Дирекція.

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.